

Paweł Podeszwa, Waldemar Szczerbiński, *Co katolik powinien wiedzieć o judaizmie?*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2016, ss. 229. ISBN 978-83-65251-1

Na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu została wydana pozycja zatytułowana *Co katolik powinien wiedzieć o judaizmie?* Pomimo, nieco przewodnikowo brzmiącego tytułu oraz raczej popularno-naukowej formy publikacji, z różnych względów nie można przejść obok niej obojętnie. Po pierwsze, publikacja ta ukazała się jako recenzowana, zawiera bibliografię naukową oraz liczne informacje na temat historii i duchowości judaizmu. Istotną rolę odgrywa także nauczanie Kościoła katolickiego na temat Żydów. Główny cel publikacji stanowi budowanie klimatu dialogu i porozumienia między chrześcijanami i Żydami w duchu soborowej deklaracji *Nostra aetate*, słów Jana Pawła II – „kto spotyka Jezusa Chrystusa, spotyka judaizm” oraz wypowiedzi papieża Franciszka z *Evangelii gaudium*, 248 – „dialog i przyjaźń z synami Izraela stanowi część życia uczniów Jezusa” (s. 9).

Publikacja zawiera dziewięć rozdziałów.

W rozdziale pierwszym (s. 13–21), zawierającym zagadnienia wstępne omówiono następujące kwestie: określenie judaizmu; judaizm jako religia żydowska oraz specyfika judaizmu.

W kolejnym, drugim rozdziale scharakteryzowano źródła judaizmu (s. 23–32). Wymieniono dziesięć źródeł religii żydowskiej i zaliczono do nich: Biblię Hebrajską; Septuagintę i inne przekłady greckie; Nowy Testament; apokryfy Biblii Hebrajskiej; pisma qumrańskie; pisma Józefa Flawiusza i Filona Aleksandryjskiego; źródła rabiniczne, czyli misznę, gemarę, toseftę, talmud; midrasze i targumy.

W rozdziale trzecim przedstawiono zarys historii judaizmu (s. 33–65). Historię judaizmu omówiono w trzech paragrafach, dedykując je odpowiednio judaizmowi biblijnemu, ugrupowaniom religijnym w czasach Nowego Testamentu, judaizmowi rabinicznemu i nowożytnemu. W ostatnim paragrafie przedstawiono charakterystykę współczesnych nurtów judaizmu wskazując na istnienie czterech głównych jego odmian: ortodoksyjnej, reformowanej, konserwatywnej i rekonstrukcjonistycznej.

W czwartym rozdziale zaprezentowano teologiczne podstawy judaizmu (s. 67–89). W paragrafie pierwszym omówiono problem rozumienia Boga w tradycji żydowskiej. Poruszono kwestie istnienia Boga i prób jego dowodzenia i natury Boga jako jednego, jedynego, transcendentnego i immanentnego. Pośród pozostałych podstaw teologicznych religii judaistycznej wymieniono i omówiono wybraństwo Izraela, przymierze, Boże nakazy („micwot”), mesjanizm i eschatologię.

Rozdział piąty poświęcony jest instytucjom judaizmu (s. 91–101). Zaliczono do nich świątynię, synagogę i rabinat.

W rozdziale szóstym omówiono obrzędy i zwyczaje w judaizmie (s. 103–123). Najpierw scharakteryzowano obrzędy i zwyczaje związane z cyklem życia człowieka. Według autorów publikacji należą do nich narodziny wraz z obrzezaniem i nadaniem

imienia, bar micwa i bat micwa, małżeństwo i rodzina oraz śmierć i pogrzeb. W kolejnych paragrafach omówiono modlitwę codzienną Żydów, kwestię świętowania szabatu, główne święta żydowskie oraz zasady koszerności.

Rozdział siódmy poświęcony jest krótkiej charakterystyce filozofii żydowskiej (s. 125–149). Omówiono trzy kwestie: historyczne ujęcie pojęcia „filozofia żydowska”; filozofię żydowską w wiekach średnich oraz współczesne nurty filozofii żydowskiej.

Kolejny, ósmy rozdział zawiera charakterystykę etyki żydowskiej (s. 151–165). Poruszono problem relacji etyki żydowskiej do innych rodzajów etyki; życia jako formy sztuki oraz perspektyw wewnątrz etyki żydowskiej.

Ostatni rozdział dedykowany jest omówieniu relacji judaizmu i chrześcijaństwa (s. 167–221). Zawarto w nim cztery paragrafy. W paragrafie pierwszym wskazano na żydowskie korzenie chrześcijaństwa. W kolejnym poruszono kwestię rozejścia się synagogi i Kościoła. Kolejne dwa paragrafy dotyczą bezpośrednio współczesnych relacji katolicko-żydowskich. W paragrafie trzecim omówiono stan dialogu Kościoła katolickiego z judaizmem. Wskazano na chrześcijańską duchowość dialogu międzyreligijnego, specyfikę i uwarunkowania dialogu katolicko-judaistycznego oraz na koncepcję dialogu chrześcijańsko-żydowskiego w świetle nauczania Jana Pawła II. Ostatni paragraf zawiera omówienie wybranych wypowiedzi Konferencji Episkopatu Polski na temat Żydów i judaizmu. Wypowiedzi te dotyczyły: żydowskości Jezusa; Żydów jako narodu wybranego; grzechu bogobójstwa; wspólnego dziedzictwa Polaków i Żydów; tragedii Holocaustu; problemu współwiny Polaków; problemu żydokomuny oraz antysemityzmu.

Publikację zamyka wykaz bibliografii (s. 223–231).

Już krótka prezentacja zawartości książki uświadamia jak wiele cennych informacji zostało w niej zawartych. Książka została napisana z perspektywy katolickiej, a może należałoby powiedzieć, z perspektywy Kościoła katolickiego w Polsce. Można mieć wątpliwości, co do wyczerpującego charakteru niektórych podjętych tematów, jednak tytuł publikacji sugeruje, że odbiorca będzie miał do czynienia z wyborem podstawowych informacji. Wyboru tego dokonali autorzy książki i zaprezentowali to, co uważali za ważne. Różnorodność informacji jest duża, a niektóre tematy niezwykle ważne. Pozwalają one odkryć bogactwo kulturowe i religijne judaizmu, zarówno w perspektywie historycznej jak i w relacji do współczesności. Niezwykle cenne są treści zawarte w ostatnim dziesięciu rozdziale wskazujące na fundamentalne znaczenie dialogu z judaizmem oraz oficjalne wypowiedzi Kościoła w Polsce na problemy dotyczące relacji polsko-żydowskich i katolicko-żydowskich. Publikacja posiada dwóch autorów posiadających wysokie przygotowanie merytoryczne oraz osobiste doświadczenie w relacjach katolicko-żydowskich w Polsce i poza nią. Pozostaje pewien niedosyt i oczekiwanie na moment, w którym konieczność i rzeczywistość dialogu katolicko-żydowskiego stałaby się powodem powstania podobnej publikacji, jednak z udziałem autorów żydowskich. Być może warto by zapytać teologów żydowskich, o to co katolik powinien wiedzieć o judaizmie. Pomimo to, warto docenić niezwykle zróżnicowanie informacji zawartych w omawianej publikacji obejmujących kwestie historyczne, biblijne, zwyczajowe, filozoficzne czy teologiczne. Warto także docenić fakt, że podstawowym założeniem autorów jest poszukiwanie dróg do lepszego poznania judaizmu w celu przewyższenia istniejącej ciągle nieufności, ukrytych form antysemityzmu i różnych niekoniecznych chrześcijańskich postaw katolików wobec Żydów i judaizmu.

Ks. dr hab. Marek Karczewski prof. UWM Olsztyn